

«Тасдиқ мекунам»
Ректори МДТ «Донишгоҳи давлатии
Бохтар ба номи Носири Хусрав»
д.и.т. профессор Курбонзода М.Р.

соли 2026

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Маҳмудов Сафаралӣ Мирзоевич дар мавзӯи «Мукаммалгардонии механизми пешниҳоди қарзи бонкӣ дар рушди соҳибкории хурду миёна (дар мисоли КВД БА ҚТ «Амонатбонк»))» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз.

1. Мутобиқати муҳтавои диссертатсия ба ихтисос ва соҳаи илме, ки таҳқиқот иҷро шудааст.

Маҳмудов Сафаралӣ Мирзоевич дар мавзӯи «Мукаммалгардонии механизми пешниҳоди қарзи бонкӣ дар рушди соҳибкории хурду миёна (дар мисоли КВД БА ҚТ «Амонатбонк»))» таҳқиқоти илмӣ анҷом додааст, ки он ба Шиносномаи номгӯйи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз ва бандҳои нишондодашудаи 9.1; 10.7; 10.9; 10.10; 10.12 ва 10.22 мувофиқат мекунад.

2. Мубрамаӣ ва муҳиммӣ мавзӯи таҳқиқот.

Дар давраи гузариш ба иқтисоди бозорӣ, иқтисодиёти ҷаҳонӣ соҳибкорӣ хурду миёна яке аз самтҳои калиди рушд ёфтани иқтисодӣ ва рақобатпазирӣ, ташаккули иқтисодии инноватсиониро дар бар мегирад. Ҷиҳати фароҳам овардани соҳибкорон ба манбаъҳои молиявӣ аҳмияти бузургӣ назариявӣ ва амалӣ доро мебошад, зеро тавассути он шароити рушиду устувории сохторҳои иқтисодиро дар бар мегирад. Дар ин самт қарзҳои бонки ин воситаи муҳими маблағгузорӣ ҳисобида мешавад ва тақмили механизмҳои асоси пешниҳоди он муҳимтарини низомии молиявӣ ҳисобида мешавад.

Иқтисодиёти миллии муҳаррики асосии ташкилдихандаи ҷойҳои нави корӣ дар корхонаҳои хурду миёна, ҳамзамон равандҳои пешбарандаи навовариҳоро барои пешрафти ҷомеа нақши бузургӣ иқтисоди ва иҷтимоиро доро мебошад, вале таҷрибаи амалии фаъолияти молиявии онҳо мегардад. Соҳибкорон барои дарёфти қарз аз муассисаҳои бонкӣ бо

мушкилотҳо рӯ ба рӯ мегардад, ки ин монеаҳо барои дасрасӣ ба иттилооти бозътимод, сатҳи баланди ғоизҳои қарзиро ба расмият медароранд.

Дар низоми бонкӣ таъмини тараққиёти иқтисодии кишвар ва рушди баҳши воқеии иқтисодиёт ва баланд бардоштани иқтидори содиротӣ, ғароҳам овардани ҷойҳои нави корӣ ва пур намудани буҷети давлатӣ нақши муҳимро мебозад. Бонкҳо яке аз унсурҳои асосии низом барои таъмини соҳибкорон бо манбаъҳои молиявӣ, нақши муҳимро мебозад. Таҳияи механизми самараноки пешниҳоди қарз дар таҳкими эътимодноки соҳибкорон дар низоми бонкӣ, баланд бардоштани сатҳи хизматрасониҳои молиявиро тақвият мебахшад.

Дар интиҳоби КВД БА ҶТ «Амонатбонк» ҳамчун объекти таҳқиқот дар он асос меёбад, ки вазъи воқеии қарздиҳӣ ба СХМ барои ҳали мушкилоти ошкорнамуда ва механизмҳои ба расмиятдарории қарзҳо амалӣ мегардад, гарчанде мақоми давлатӣ дошта бошад ҳам вазифаи асосии худро барои татбиқи сиёсати иқтисодиву иҷтимоӣ ва ҳадафҳои стратегии миллӣ иборат мебошад.

Таҳқиқоти иҷрошуда аз механизмҳои муосир, самтҳои хизматрасониҳои молиявиро дар умум муайян месозад. Ҷорӣ намудани рақамикунонӣ дар бахшҳои бонкӣ барои соҳибкорон шароити нав барои маблағгузориҳои онҳо мусоидат мекунад. Робита ба Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олӣ, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон қайд мекунад, ки “Бонки миллӣ ва ташкилотҳои қарзиро зарур аст, ки дар самти дарёфти манбаъҳои иловагии маблағгузорӣ ва дар ин замина зиёд кардани пешниҳоди қарзҳои дарозмуддат, дастрас ва бо ғоизи паст, инчунин, пурра ҷорӣ намудани низоми рақамии хизматрасониҳои бонкӣ дар ҳамаи минтақаҳои кишвар ва истифодаи васеи технологияҳои молиявӣ, тадбирҳои иловагӣ андешанд”.

Таҳқиқоти мазкур омӯзиши механизмҳои муҳими қарзиро барои таҳлил намудан дар низоми бонки кишвар, мавқеи муҳимро мебозад.

3. Навгонии илмӣ натиҷаҳо ва хулосаву пешниҳодҳои диссертатсия.

Навгонии илмӣ ин таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки масъалаи тақмили механизми қарздиҳии КВД БА ҶТ «Амонатбонк» ба СХМ дар ҳамбастагӣ бо раванди саноатикунонии иқтисодиёти миллӣ ва рақамикунонии хизматрасониҳои бонкӣ, нахустин маротиба ҳамчун масъалаи комплексӣ, мавриди баррасӣ қарор дода мешавад.:

1. Усулҳои нави эҳтимоли субъектҳои соҳибкорӣ, ҳадафҳои қарзгузориҳои бонкӣ дар шароити саноатикунонӣ ба рафт ва методологияи

онро дар ҳудудҳои даромад ва дороиҳо аз рӯи нишондиҳандаҳои меёри ва коэффитсиентҳои минтақавӣ шаффофият ва бо стандартикунонии қарорҳо иҷро карда мешавад.

2. Таъсири мониторинги аз механизмҳои қарзгузори бонкӣ ба рушди СХМ дар ҚТ асос меёбад, ки динамикаи сохторҳои қарзгузори СХМ ба нишондиҳандаҳои сифати сандуқ ва муайян намудани фоизи маҳсулотҳои қарзӣ низомӣ бонкӣ ва бонки давлатӣ, даҳолати институтсионалии маблағгузори СХМ-и истеҳсолиро дар бар мегирад.

3. Мукамалгардони муҳити институтсионалии низоми қарздиҳии СХМ дар ҚТ асос ёфтааст, ки низоми идорашавандаи қоидаҳо, расмиётҳо ва инфрасохторро тафсир намуда, механизми ташкил ва дастрасии СХМ-ро ба қарз, фарогирии молиявии низоми бонкиро фароҳам меорад.

4. Такмили механизми қарзгузори СХМ дар КВД БА ҚТ «Амонатбонк» дар радифи саноатикунони босуръат бахшида шудааст, ки гузаришро аз қарздиҳии кӯтоҳмуҳлати тиҷоратӣ ба намудҳои нави сармоягузори миёнаву дарозмуҳлат барои СХМ-и истеҳсоли шароит хуб ба миён меорад.

Бандҳои наwgониҳои таҳқиқот дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ буда, қабул ва истифодаи аз механизмҳои қарздиҳии КВД БА ҚТ «Амонатбонк» ба СХМ дар ҳамбастагӣ бо низоми бонкӣ дар шароити иқтисодиёт аз манфиат холи нест.

Нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда аз таҳқиқи механимҳои пешниҳоди қарз бонкӣ ба рушди СХМ исбот карда шудааст, ки механизми қарздиҳии сармоягузорӣ тавассути мутобиксозии шартҳои қарз ба давраҳои истеҳсоли ва стандартикунонии арзёбии лоиҳаҳо, барои тавсеаи қарздиҳии дарозмуҳлат бидуни пасткардани сифати сандуқи бонкӣ шароити мусоид фароҳам меорад.

4. Дарачаи асоснокӣ ва саҳеҳии муқаррароти илмӣ ва хулосаву пешниҳодот.

Муаллифи мавзуи таҳқиқот, мақсад ва вазифаҳои онро вобаста ба нақшаи мантиқии диссертатсия муайян карда, методикаи дар таҳқиқоти олимони соҳа асосёфтаре дар таҳлили хусусияти пешниҳоди қарз ба СХМ истифода бурдааст. Интишороти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ эътимоднокии таҳқиқотро тасдиқ менамояд.

Хулосаву тавсияҳо ва натиҷаҳои таҳқиқоти назариявии муаллифи рисола, бо истифодаи методикаи муосир асоснок карда шудаанд. Бояд қайд намоем, ки дастгоҳи илмӣ таҳқиқот устувор буда, байни ҳадаф, вазифаҳо, объект ва мавзуи таҳқиқот алоқаи зич ҷой дорад. Навгониҳои илмие, ки муаллиф ба даст овардааст, тасдиқи фарзияи таҳқиқоти диссертатсионӣ

мебошанд. Дараҷаи саҳеҳии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсиониро маълумотҳои дақиқи оморӣ, истифодаи маълумоти кофӣ оид ба субъектҳои соҳибкории хурду миёна дар шароити саноатикунонӣ таҳия шудааст.

5. Сохтор, арзёбии моҳият ва сатҳи мукаммалии таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Диссертатсияи тақризшаванда аз муқаддима, се боб, ҳашт зербоб, хулоса, тавсияҳо, рӯйхати адабиёт ва мақолаҳои илмӣ муаллиф оид ба мавзӯи таҳқиқот иборат аст. Матни диссертатсия 199 саҳифаи чопиро дар бар гирифта, аз 8 ҷадвал, 13 диаграмма ва 6 расм иборат мебошад.

Дар муқаддимаи диссертатсия аҳаммияти мавзӯи таҳқиқот дар така ба Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олӣ, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон махсусан таъкид намуданд, ки “Бонки миллӣ ва ташкилотҳои қарзиро зарур аст, ки дар самти дарёфти манбаъҳои иловагии маблағгузорӣ ва дар ин замина зиёд кардани пешниҳоди қарзҳои дарозмуддат, дастрас ва бо ғоизи паст, инчунин, пурра қорӣ намудани низоми рақамии хизматрасониҳои бонкӣ дар ҳамаи минтақаҳои кишвар ва истифодаи васеи технологияҳои молиявӣ тадбирҳои иловагӣ андешанд” (саҳ. 2-5).

Қисмати муқаддимаи таҳқиқот инчунин мақсад, вазифаҳо, объект, предмет, асосҳои назариявӣ методологӣ, аҳаммияти назариявӣ амалӣ, наwgонии илмӣ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳо, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии доwtалаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, тасвир ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия, инчунин дигар ҷиҳатҳоро дар бар мегирад (саҳ. 5-14).

Боби якуми диссертатсия асосҳои назариявӣ ва методологии қарзи бонкӣ дар низоми дасгирии молиявии соҳибкории хурду миёна унвон гирифтааст. Дар ин қисмати таҳқиқот (саҳ.15-51) зеро ҳангоми баланд бардоштани рақобатпазирии қарзҳои бонкӣ ба соҳибкорони хурду миёна дар кишвар хубтар гардида, рушди устувори иқтимоию иқтисодии ҷомеа ва давлат таъмин мегардад, таҳқиқ шудааст.

Дар зербоби 1.1.(саҳ. 15-30) оид ба масъалаи марбут ба рушди СХМ дар адабиёти илмӣ ватанӣ низ мавқеи муҳим доранд. Дар ин замина таҳқиқоти муҳаққиқон Р.Ф. Ҷураев, А.А. Қаюмов, Ю.Х. Маҷитов, В.К. Раҷабов, С.М. Раҳимов, Э.Р. Сафаров, Х.Ф. Умаров, И.И. Юсупова, Қ.С. Мирзоев, Р.Р. Қудратов, Ш. Раҳимзода, С.А. Деҳқонов, Д.М. Аюбов, Ф.К. Восиева, И.С. Хоркашов, У.С. Начмиддинова ва дигарон шаҳодати равшан буда, дар ин қорҳо ҷанбаҳои гуногуни назариявӣ ва амалӣ, аз ҷумла нақши СХМ дар рушди иқтисодиёти миллӣ, таъсиси ҷойҳои нави қорӣ, таҳкими

иктидори рақобатпазирва диверсификатсияи манбаъҳои даромад мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд. Баъдан, дар матни ин зербоб (сах.17-18, расми 1.1.) вобаста ба сохтори назариявии тафсири моҳияти қарз қайд менамоем, ки муқаррароти асосии ин назарияҳо барои таҳияи тамоми таълимот ва назарияҳои минбаъда, аз ҷумла муосир ҳамчун асос мебошанд. (сах.19-20, ҷадвали 1.1.) ва мураттабсозии равишҳои назариявӣ ба тафсири категорияи “қарз” (сах. 22, расми 1.2.) моҳияти қарз ҳамчун категорияи иқтисодӣ нишон дода шудаанд.

Дар чунин ҷаҳорҷӯба, ҷорӣ кардани маҳсулоти қарзии рақамӣ барои СХМ, ки ба ҷараёни гардиши воқеӣ, ҳисоб-фактураҳои электронӣ ва пардохтҳои тасдиқшаванда таъя мекунанд, метавонад ба коҳиши арзиши захира ва афзоиши фарогирии молиявӣ бирасад, ба шарте ки низомии идоракунии хавфҳои моделӣ, киберӣ ва ҳуқуқӣ, пешакӣ тарҳрезӣ ва пайваста навсозӣ гардад. (сах.30).

Дар зербоби 1.2 (сах.30-54) асосҳои назариявӣ-методиҳои масоили пешниҳоди қарзи бонкӣ ба соҳибкории хурду миёна (ҷадвали 1.2.) нишондиҳандаҳои қарздиҳии бонкӣ ба КХМ дар мамлакатҳои ҷаҳон дар соли 2022 (сах. 35) таҳқиқ шудааст. Бонкҳо на ҳама вақт қодири пешниҳод намудани маҳсулоти молиявии барои СХМ мувофиқ мебошанд. Асосан, онҳо ба муштариёне бартарӣ меиҳанд, ки гарав доранд, ба қарзҳои нисбатан калон эҳтиёҷ доранд, дар ҳоле, ки аксарияти кулли КХ, ҷӣ тавре дар боло зикр намудем, дороиҳои назаррас надоранд, ки тавонанд барои бонкҳо ҳамчун гарав мувофиқ бошанд. Ғайр аз ин, қарзҳо аз рӯйи муҳлат, аз рӯйи таъиноти қарз, аз рӯйи таъминот, аз рӯйи усули муқаррар намудани меъёри қарз, аз рӯйи соҳа, мамлакат ва ғайра тақсим карда мешаванд. Масъалаҳои асосии қарздиҳии бонкӣ ба СХМ ҷадвали дар 1.3, сах.43 пешниҳод намудааст.

Зербоби 1.3 (сах. 54-75) муайян кардани моҳият ва хусусиятҳои ҳар як категория (на танҳо СХМ), ба андешаи мо, бояд аз муайян кардани хусусиятҳои муҳимми он, ки барои СХМ дар вазифаҳои ифода меёбад, оғоз гардад. Яқинан, СХМ, аз як тараф, дорои маҷмуи вазифаҳои умумӣ бо ҳуди соҳибкорӣ ва аз тарафи дигар, вазифаҳои хоси худ мебошад. Миёни вазифаҳои муҳимтарин ё асосии соҳибкорӣ муаллифон, монанди Ю.А. Афонин, В.С. Афанасев, Л.С. Бабаева, А.П. Жабин, А.А. «...Шулус ва дигарон вазифаҳои иқтисодӣ (дар баъзе сарчашмаҳо – умумииқтисодӣ), захиравӣ, ташкилӣ, инноватсионӣ (ё эҷодӣ-ҷустуҷӯӣ) ва иҷтимоиро ҷудо мекунанд». Илова бар ин, дар баъзе муаллифон вазифаи шашум – сиёсиро дидан мумкин аст. Бо сабаби оммавӣ будани он дар муқоиса бо соҳибкории калон, инчунин, наздикӣ ба истеъмолкунандаи ниҳой, вазифаи

ичтимоие, ки СХМ иҷро мекунад, беҳамтост. Дар бозори меҳнати давлатҳои хориҷӣ СХМ ҳамчун корфармо мавқеи назаррасро ишғол менамояд, ки вазифаи дигари иҷтимоии онро муайян мекунад. Инро ба қатори хусусиятҳои фарқкунандаи СХМ нисбат додан мумкин нест, зеро ҷойҳои корӣ аз ҷониби давлат, сохторҳои тиҷоратӣ ва ҳатто ташкилотҳои ғайрисоҳибкорӣ низ таъсис дода мешаванд.

Дар боби дуюми диссертатсия арзёбии нақши соҳибкории хурду миёна дар раванди саноатикунории ва ташаккули талаботи он ба қарзи бонкӣ (саҳ. 76-126), қайд шудааст, ки онҳо барои навсозӣ ва васеъгардони иқтидорҳои истеҳсолӣ, ҷорӣ намудани технологияҳои муосир ва таъмини мутобиқати маҳсулот ба меъёрҳои рақобатпазирӣ ба дастрасии устувор ва нисбатан дарозмуддати қарзии низоми бонкии миллии ниёз доранд.

Зербоби 2.1. (саҳ. 76-94) Таърихан, рушди иқтисодӣ ҳам дар афкори ҷомеа ва ҳам дар ҳулосаҳои муҳаққиқони пешбари рушди иқтисодию тағйироти сохторӣ бо саноатикунонӣ зич алоқаманд буд. Вақте, ки кишвар ба афзоиши устувори маҷмуи маҳсулоти миллии ба ҳар сари аҳоли ноил мегардад, вай қариб ногузир ҳиссаи зиёди маҳсулоти миллии худро аз бахши саноат, ки ҳиссаи афзоюндаи қувваи корӣ, сармоя ва захираҳои табииро аз худ мекунад, мегирад. Ҳар як стратегияи тараққиёти миллии нақшаҳои рушди истеҳсолотро пешбинӣ мекунад. Аз ҷумла, Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ҳамчун ҳадафи ҷоруми стратегияи миллии рушди худ, саноатикунонии босуръатро муайян кардааст. Барои рушди МММ ба сари аҳоли ҳаҷми истеҳсоли маҳсулотро ба сари коргар (ҳосилнокии меҳнат) зиёд кардан лозим аст. Ин дар навбати худ, чунин маъно дорад, ки коргарон бояд захираҳои зиёди воситаҳои асосӣ ва сармояи инсониро барои бо онҳо коркардан ва самараноктар истифода бурдани онҳо ба даст оварда, технологияҳо ва шаклҳои мукаммали ташкили иқтисодиро татбиқ намоянд.

Зербоби 2.2. (саҳ. 95-111) ба таҳлили вазъи рушди соҳибкории хурду миёна, дар робита бо маблағгузори низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Муқоисаи меъёрҳои ғоизӣ ва маржаи бонкӣ бо дигар кишварҳои ИДМ нишон медиҳад, ки СХМ дар Тоҷикистон бо арзиши нисбатан гарони сармоя ва шароити маҳдуди қарзгирӣ рӯ ба рӯ аст. Маржаи баланди бонкӣ, омилҳои хавф, самаранокии пасти амалиётӣ ва сатҳи нокифояи эътимоди аҳоли ба низоми бонкӣ боиси он мегарданд, ки қарзҳои бонкӣ бештар ба сифати манбаи гаранҷимати маблағгузорӣ, на абзори рушди васеъшуда амал кунанд. Ҳамзамон, тамоюл ба афзоиши

қарзҳои миёнамуҳлат бо пули миллий ва коҳиши қарздиҳии кӯтоҳмуҳлат бо асъори хориҷӣ ба равандро тадриҷӣ “ғайридолларикунонӣ” ва бештар шудани қарзгирӣ дарозмуддат ишора мекунад, аммо он то ҳол ба паст шудани хароҷоти ғоизӣ барои КХМ нарасидааст.

Дар зербоби 2.3. (саҳ. 111-126) таҳлили пешниҳоди қарзи бонкӣ ба соҳибкорӣ хурду миёна аз ҷониби КВД БА ҚТ «Амонатбонк» таҳқиқ шудаанд. Низомӣ муосири қарздиҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз шаклҳои субот ва рушди иқтисодӣ кишвар мебошад. Қисми низомӣ қарзӣ бозори қарздиҳии бонкӣ мебошад ва дар амалия собит гардидааст, ки фаъолияти субъектони иқтисодӣ, аз ҷумла савдо, саноат, сохтмон ва ғайра бидуни сармояи бонкӣ роҳандозӣ намегардад. Таҳлили динамикаи ин бозор дар солҳои охир ба мо имкон медиҳад, ки онро қисмати фаълтарини бозори молиявӣ Тоҷикистон номид.

Боби сеюми таҳқиқот (саҳ. 127-167) ба самтҳои тақмили муҳити институтсионалӣ ва механизми қарздиҳии СХМ дар шароит саноатикунонии иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шудааст. Муҳаққиқ дар ин боб қайд кардааст, ки мукамалгардонии муҳити институтсионалӣ низомӣ қарздиҳии СХМ-ро дар ҚТ дар ҷанбаи амалӣ ҳамчун табилии идорашавандаи маҷмуи қоидаҳои расмӣ, расмиёти ташкилӣ ва институтҳои инфрасохторӣ маънидод кардан мувофиқ аст, ки онҳо тақсимои хавфҳо ва хароҷоти миёнаравии молиявиро миёни бонкҳо, ташкилотҳои хурди молиявӣ, қарзгирандагон ва давлат муайян менамоянд.

Зербоби 3.1 (саҳ.127-144) тақмили муҳити институтсионалӣ қарзгузори соҳибкорӣ хурду миёна дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бар мегирад. Аз нуқтаи назари сохтори воқеии миёнаравии молиявӣ дар кишвар, пешниҳоди қарз дар доираи низомӣ гуногун ташаккул меёбад, ки бонкҳо, ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ, ташкилотҳои хурди молиявӣ, инчунин, бахши ташкилотҳои қарзии исломиро фаро мегирад. Ҳамзамон, динамикаи нишондиҳандаҳои ҷамъбасти аз афзоиши дороиҳои ташкилотҳои молиявӣ қарзӣ дар семоҳаи дууми соли 2025 нисбат ба охири соли 2024 шаҳодат медиҳад.

Дар зербоби 3.2 (саҳ. 144-167) тақмили механизми қарздиҳии КВД БА ҚТ «Амонатбонк» ба соҳибкорӣ хурду миёна дар доираи саноатикунонӣ нигаронида шудааст. Аз ин нуқтаи назар, робитаи механизми қарздиҳӣ бо ҳадафҳои саноатикунонӣ, пеш аз ҳама, тавассути ҳамроҳангсозии стратегияҳои охилии КВД БА ҚТ «Амонатбонк» бо ҳуҷҷатҳои барномавӣ ва концептуалии давлатӣ таъмин карда мешавад.

Агар дар сатҳи сиёсати давлатӣ бахшҳои афзалиятноки саноат, аз қабيلي КАС, маҷмуи сохтмонӣ-саноатӣ, хизматрасониҳои вобаста ба

истихроҷи захираҳои табиӣ ва хизматрасониҳои шаҳрии дастгирии истеҳсолот, ҳамчун самтҳои калидӣ муайян шуда бошанд, пас сандуқи қарзии СХМ низ бояд ин сохторро инъикос намояд. Ин маънои онро дорад, ки масъалаи дастрасӣ ба қарз барои корхонаҳои ин соҳаҳо ба таври парешон ҳал карда намешавад, балки тавассути барномаҳои ҳадафнок, меъёрҳои махсуси баҳодихӣ ва маҳсулоти молиявии мутобикқардашуда, ки давраҳои истеҳсолӣ, мавсимият ва хусусиятҳои идоракунии хатархоро дар соҳаи дахлдор ба назар мегиранд, амалӣ мегардад. Дар ҳамин ҳол, механизми такмилёфтаи қарздихӣ танҳо дар сурати он ба таври пурра ба амал татбиқ мешавад, ки низоми мониторинг ва бознигирии даврии стратегӣ таъсир ва самаранокии қарздихиро аз нуқтаи назари нишондиҳандаҳои истеҳсолӣ, шуғл ва арзиши иловашуда пайваста арзёбӣ намояд. Бо ин роҳ, КВД БА ҚТ «Амонатбонк» метавонад аз нақши қарздиҳандаи анъанавӣ ба нақши шарикӣ институтсионалӣ барои саноатикунони босуръат ва рушди соҳибкории истеҳсолии хурду миёна гузарад, дар ҳоле ки устувории молиявии худ ва тавозуни манфиатҳои давлат, бахши хусусӣ ва аҳолиро ҳифз мекунад.

Хулоса ва пешниҳод (саҳ. 167-172) натиҷаҳои асосии илмӣ диссертатсия ва тавсияҳоро оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот дар бар мегиранд. Хулосаю пешниҳодҳои муаллифи таҳқиқот аз натиҷаи иҷрои вазифаҳои дар диссертатсия муайянгардида бар меоянд ва онҳо ба ҳадафу наwgониҳо ҳамоҳанг мебошанд.

6. Эродҳо оид ба таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Дар баробари дастовардҳои назарраси илмӣ, кор аз баъзе камбудҳои ҷузъӣ ҳолӣ нест. Аз ҷумла:

1. Дар диссертатсия масъалаҳои назариявии қарзи бонкӣ ва нақши он дар рушди соҳибкории хурду миёна ба таври васеъ таҳлил гардидаанд. Бо вучуди ин, дар баъзе мавридҳо мавқеи муаллиф нисбат ба андешаҳои олимони баррасишуда метавонист возеҳтар ифода карда шавад.

2. Таҷрибаи хориҷии дастгирии молиявӣ қарзии соҳибкории хурду миёна дар боби якум ба таври васеъ таҳлил шудааст, аммо имконияти мутобиксозии унсурҳои алоҳидаи ин таҷриба ба шароити низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонист бештар асоснок карда шавад.

3. Муаллиф ба такмили механизми қарздихӣ таваҷҷуҳи ҷиддӣ зоҳир намудааст, вале таъсири пешниҳодҳои таҳияшуда ба ҳавфи қарзӣ ва сифати сандуқи қарзии бонкҳо метавонист амиқтар арзёбӣ гардад.

4. Дар диссертатсия (саҳ. 43-45) масъалаҳои идоракунии ҳавфи қарздихии бонкҳои тиҷоратӣ ба субъектҳои соҳибкории хурду миёна баррасӣ шудаанд. Бо вучуди ин, робитаи усулҳои пешниҳодшудаи коҳиши

хавфи қарзӣ бо шароити амалии банкҳои тижорати Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонист мушаххастар нишон дода шавад.

5. Дар саҳифаҳои 122-125 механизми қарздиҳии КВД БА ҚТ «Амонатбанк» ба субъектҳои соҳибкории хурду миёна муфассал таҳлил гардидааст. Ҳамзамон, масъалаи содда намудани расмиёти пешниҳоди қарз ва коҳиш додани шумораи ҳуҷҷатҳои зарурӣ барои СХМ метавонист бештар мавриди таваҷҷуҳ қарор гирад.

Хулоса: Эродҳои гирифташуда хусусияти тавсиявӣ доранд ва онҳо дараҷаи илмӣ ва арзиши диссертатсияро коста намегардонанд. Ба инобат гирифтани тавсияҳои болозикр метавонад ҷиҳати тақмили равишҳои методӣ, устуворгардонии ҳисобҳои таҳлилии таҳқиқот ва эътимоднокии хулосаю пешниҳодҳои диссертатсия мусоидат намояд.

6.Тасдиқи натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар нашрияҳои илмӣ.

Дар самти мавзуи диссертатсия 8 адад мақолаи илмӣ нашр шудааст, ки 6 адади он дар журналҳои тақризшавандаи КОА - и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп гардидаанд. Натиҷаҳо ва ҷанбаҳои асосии кори диссертатсионии тақризшаванда дар конфронсҳои илмии сатҳи байнал-милалӣ, ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ давоми солҳои 2024-2025 баррасӣ ва муҳокима гардидаанд. Интишороти муаллифи таҳқиқот ба диссертатсия мутобиқ буда, мазмун ва мундариҷаи онро ифода менамояд.

8. Мутобиқати автореферат ба муқаррароти асосии диссертатсия. Автореферати диссертатсия, тибқи талаботи муқарраргардида барои дарёфти дараҷаи илмӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз таҳия шуда, мазмуни асосии таҳқиқотро инъикос менамояд ва дар он натиҷаҳои илмии асоснок, гардида шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

9. Мутобиқати таҳассуси илмии довталаб ба дараҷаи илмии дархостшаванда.

Аз рӯйи санадҳои пешниҳоднамудаи унвонҷӯ Маҳмудов Сафаралӣ Мирзоевич бармеояд, ки таҳассуси илмии ӯ ба дараҷаи илмии дархостнамудааш - «номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17-Молия, муомилоти пулӣ ва қарз» мутобиқат мекунад. Натиҷаҳои илмии бадастовардаи муаллифи диссертатсия ба таҳассуси илмии довталаби дараҷаи илмӣ ва талабот ба чунин намуди корҳо мувофиқат мекунанд.

10. Хулосаи умумӣ

Таҳқиқоти диссертатсионӣ дорои аҳаммияти баланди назариявӣю амалӣ ва

навгониҳои илмӣ буда, дар сатҳи баланди илмию методӣ омода гардидааст ва дар он масъалаҳои муҳимми илмӣ ҳалли худро ёфтааст.

Диссертатсияи Маҳмудов Сафаралӣ Мирзоевич дар мавзӯи «Мукамалгардони механизми пешниҳоди қарзи бонкӣ дар рушди соҳибкории хурду миёна (дар мисоли КВД БА ҶТ «Амонатбонк»)» ба Шиносномаи номгӯи ихтисоси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз мутобиқ буда, таҳқиқоти илмӣ баитмомрасида мебошад ва ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Низомномаи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, №295) тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад.

Такриз аз ҷониби номзоди илмҳои иқтисодӣ, омӯзгор Сафаров Сайфулло Зикрилович омода гардидааст.

Такриз дар ҷаласаи кафедраи назарияи иқтисодӣ муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (протоколи №2/2 аз 07 сентябри соли 2026).

Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 12 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор 12 нафар, зид нест, бетараф нест.

Раиси ҷаласа,

Доктор PhD, дотсент, мудири кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Шамсов Ҷ.И

Ташхисгар,

н.и.и., омӯзгори кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Сафаров С.З.

Котиби ҷаласа,

н.и.и., дотсени кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Расулзода Д.Б.

Имзоҳои Шамсов Ҷ.И., Сафаров С.З. ва Расулзода Д.Б.-ро тасдиқ менамоям.

Сардори шӯъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Исҳоқзода М.М.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон вилояти Хатлон, 735140, ш. Бохтар кӯчаи Айнӣ, 67
Тел: +(992)3222-2-54-81, +(992)3222-2-22-53, E-mail: bgu-1978@mail.ru, www.btsu.tj